

Spółeczna odpowiedzialność organizacji. Polityczna poprawność czy obywatelska postawa?

pod redakcją
Zdzisława Pizsa
Magdaleny Rojek-Nowosielskiej

Recenzenci: Robert Rauziński, Adam Karol Szalkowski, Agata Zagórowska,
Zofia Zymonik

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Comp-rajt

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695- 163-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Część 1. Współczesne wyzwania i dylematy rozwoju społecznej odpowiedzialności organizacji

---

Halina Zboroń: Dyskurs o społecznej odpowiedzialności ekonomistów (z kryzysem w tle)	15
Magdalena Rojek-Nowosielska: Modelowe ujęcie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	30
Tomasz Brzowski: Ciągłe doskonalenie zintegrowanych systemów zarządzania w aspekcie społecznej odpowiedzialności	40
Piotr Rogala: Obywatel jak metafora organizacji społecznie odpowiedzialnej	48
Adrian Pyszka: Wykorzystanie sprzeczności w firmach do budowy dynamicznego modelu CSR	54
Katarzyna Bachnik: Kulturowo-etyczny wymiar społecznej odpowiedzialności biznesu	66
Kazimierz Banasiewicz: Zależność przejawów odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstwa od fazy cyklu życia organizacji	75
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn: Innowacyjność i ryzyko w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu	84

Część 2. Społeczna odpowiedzialność organizacji w wybranych aspektach polityki społecznej

---

Zdzisław Pisz: Polityka społeczna w przedsiębiorstwach i społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w Polsce w okresie przekształceń systemowych	93
Janusz Reichel: Społeczna odpowiedzialność organizacji z różnych sektorów	104
Mirosław Grewiński: Związki wielosektorowej polityki społecznej z koncepcją społecznie odpowiedzialnego biznesu	111
Stanisław Kamiński: Partnerstwo publiczno-prywatne jako forma relacji międzysektorowych	119
Andrzej Sztando: Niedostatki społecznej odpowiedzialności władz gmin w planowaniu strategicznym rozwoju lokalnego	128
Joanna Szczepaniak: O idei społecznej odpowiedzialności rodziny jako podmiotu polityki społecznej – kilka refleksji i uwag	139

Część 3. Społeczna odpowiedzialność biznesu w opiniach i praktyce przedsiębiorstw w Polsce

---

Ewa Stawicka: Subiektywna ocena koncepcji społecznej odpowiedzialności w opinii przyszłych przedsiębiorców	159
Joanna Krasodomska: Społeczna odpowiedzialność w praktyce polskich przedsiębiorstw i kształceniu studentów	166
Paweł Chlipała: Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w Polsce – wyniki analizy kampanii CSR	177
Anna Szcześniak: „Przedsiębiorstwa <i>Fair Play</i> ” – praktyczny wymiar społecznej odpowiedzialności biznesu	185
Janusz Kroik, Jan Skonieczny: Budowanie wspólnoty na rzecz społecznie odpowiedzialnego przedsiębiorstwa	193

Część 4. Dobre i złe praktyki z zakresu społecznej odpowiedzialności organizacji

---

Katarzyna Lorecka, Jacek Murawski, Marek Kosycarz: Wolontariat pracowniczy jako innowacyjny instrument polityki motywacyjnej przedsiębiorstwa na przykładzie Microsoft sp. z o.o.	209
Magdalena Kaźmierczak: Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) – czynnik rozwoju kapitału ludzkiego organizacji	225
Ewa Beck-Krala, Katarzyna Klimkiewicz: W kierunku kształtowania świadomej polityki społecznej odpowiedzialności uczelni wyższych	234
Anna Brdulak: Zróżnicowane poziomy zaangażowania dobrych i złych praktyk w wybranych firmach	248
Maria Roszkowska-Śliż: Społeczna odpowiedzialność mediów. Analiza przypadków	257
Ewa Głuszek: Skuteczność inicjatyw z zakresu CSR jako strategii zabezpieczenia reputacji przedsiębiorstwa na wypadek kryzysu	271
Paweł Żuraw: Społeczna odpowiedzialność ośrodków szkolenia kierowców w świetle norm prawnych regulujących organizację branży szkoleniowej	286
Dorota Teneta-Skwiercz: Filantropia korporacyjna – istota, formy i motywy dobroczynności przedsiębiorstwa	297

Część 5. Rola interesariuszy w kształtowaniu polityki społecznej odpowiedzialności organizacji

---

Elżbieta Kolasińska: Interesariusze a społeczna odpowiedzialność organizacji ...	309
Adriana Paliwoda-Matiolańska: Konsumeryzm a społeczna odpowiedzialność biznesu	314

Małgorzata Koszewska: Rola konsumentów w rozwoju społecznej odpowiedzialności w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem rynku tekstylno-odzieżowego	327
Agata Pierścieniak: Postawy młodych pracowników wobec społecznej odpowiedzialności biznesu	335

Część 6. Standardy, raportowanie i ocena społecznej odpowiedzialności organizacji

---

Grażyna Aniszewska: Społeczna odpowiedzialność organizacji według 100 największych firm Europy Środkowo-Wschodniej	347
Piotr Wójcik: Dyfuzja standardów odpowiedzialności społecznej w sieciach przedsiębiorstw w Polsce	357
Zbigniew Antczak: CSR w perspektywie menedżerów oraz konsumentów (wyniki badań)	367
Tomasz Brzozowski: Raportowanie odpowiedzialności przedsiębiorstw – współczesne tendencje i problemy badawcze	377
Grzegorz Zasuwa: Stopień wykorzystania wytycznych GRI w raportach społecznych europejskich przedsiębiorstw	385
Agata Rudnicka: Rola społecznej odpowiedzialności w zarządzaniu ryzykiem	396
Renata Koneczna, Łukasz Lelek: Ekologiczna ocena przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego – zastosowanie metody LCA	404
Magdalena Stefańska: CSR a wartość przedsiębiorstwa	415

Summaries

Part 1. Today's challenges and dilemmas of Corporate Social Responsibility development

---

Halina Zboroń: Discussions on academic responsibility of economists	29
Magdalena Rojek-Nowosielska: Model approach of Corporate Social Responsibility	39
Tomasz Brzozowski: Continuous improvement of integrated management systems in the area of corporate responsibility	47
Piotr Rogala: A citizen as a metaphor of socially responsible organization ..	53
Adrian Pyszka: The use of contradiction in the companies to build a dynamic model of CSR strategy	65
Katarzyna Bachnik: Corporate Social Responsibility from ethical and cultural perspective	74

Kazimierz Banasiewicz: Correlation between the aspects of Corporate Social Responsibility and organizational life cycle	83
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn: Innovation and risk in the area of Corporate Social Responsibility	90

Part 2. Corporate Social Responsibility in some aspects of social policy

---

Zdzisław Pisz: Social policy in enterprises and corporate social responsibility in the period of system transition in Poland	103
Janusz Reichel: Social responsibility of organisations from different sectors	110
Mirosław Grewiński: Relations between multisectoral social policy and the concept of corporate social responsibility	118
Stanisław Kamiński: Public-private partnership as a form of intersectoral relations	127
Andrzej Sztando: Social responsibility deficiencies of local authorities in local development strategic planning	138
Joanna Szczepaniak: About the idea of social responsibility of family as an entity of social policy – some reflections	156

Part 3. Corporate Social Responsibility in opinions and practice in Poland

---

Ewa Stawicka: Subjective assessment of Corporate Social Responsibility in future entrepreneurs' opinion	165
Joanna Krasodomska: Corporate Social Responsibility in the operations of Polish enterprises and in students' education	176
Paweł Chlipała: Corporate Social Responsibility in Poland – results of CSR campaign analysis	184
Anna Szcześniak: “Fair play businesses” – Corporate Social Responsibility in practice	192
Janusz Kroik, Jan Skonieczny: Building the coalition for Corporate Social Responsibility	206

Part 4. Good and bad practice of Corporate Social Responsibility

---

Katarzyna Lorecka, Jacek Murawski, Marek Kosycarz: Employee volunteering as an innovative instrument of corporate employee motivation policy on the example of Microsoft Ltd. company	224
Magdalena Kaźmierczak: Corporate Social Responsibility (CSR) – the factor of human capital development in the organization	233

Ewa Beck-Krala, Katarzyna Klimkiewicz: Towards aware policy of social responsibility in higher education	247
Anna Brdulak: Diversified levels of advancement of good and bad practices on the example of chosen companies	256
Maria Roszkowska-Śliż: Media and their social responsibility. Case studies analysis	270
Ewa Gluszek: Effectiveness of CSR initiatives as a strategy of corporate reputation insurance during crisis	285
Paweł Żuraw: Social responsibility of drivers' education centers in the light of legal norms regulating the education trade organization	296
Dorota Teneta-Skwiercz: Corporate philanthropy – its essence, forms and reasons of enterprises' charity	305

**Part 5. The role of stakeholders
in shaping the policy of Corporate Social Responsibility**

Elżbieta Kolasińska: Stakeholders and the organization's social responsibility	313
Adriana Paliwoda-Matiolańska: Consumerism and Corporate Social Responsibility	326
Małgorzata Koszewska: Consumers' role in the development of corporate social responsibility in Poland, particularly regarding the market for textiles and clothing	334
Agata Pierścieniak: Young workers' attitude towards Corporate Social Responsibility	344

**Part 6. Standards, reporting and assessment
of Corporate Social Responsibility**

Grażyna Aniszewska: Corporate Social Responsibility according to 100 largest companies of Central and Eastern Europe	356
Piotr Wójcik: Diffusion of the Corporate Social Responsibility standards in industrial networks in Poland	366
Zbigniew Antczak: Corporate Social Responsibility in the perspective of managers and consumers (the results of a survey)	375
Tomasz Brzozowski: Continuous improvement of integrated management systems in the area of corporate responsibility	384
Grzegorz Zasuwa: The degree of application of the GRI guidelines in European companies' reports on Corporate Social Responsibility	395

Agata Rudnicka: The role of Corporate Social Responsibility in risk management	403
Renata Koneczna, Łukasz Lelek: Environmental assessment of automotive enterprises – application of LCA method	414
Magdalena Stefańska: CSR and corporate value	425

Agata Rudnicka

Uniwersytet Łódzki

ROLA SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI W ZARZĄDZANIU RYZYKIEM

Streszczenie: Koncepcja społecznej odpowiedzialności jest coraz częściej postrzegana przez środowisko biznesowe jako remedium na pojawiające się problemy organizacyjne. Biorąc pod uwagę trzy wymiary społecznej odpowiedzialności: ekonomiczny, społeczny i środowiskowy, warto podjąć próbę odniesienia ich do ryzyka działalności gospodarczej. Nadużycia gospodarcze, patologie organizacyjne czy brak prewencyjnego podejścia do zarządzania sferą środowiskową to dla firmy świadomej wagi społecznej odpowiedzialności dość widoczny sygnał do podjęcia działań niwelujących lub ograniczających pojawienie się ryzyk w tym obszarze. Praktyka gospodarcza w wielu przypadkach pokazała, że brak podejścia prewencyjnego w takich kwestiach, jak zarządzanie zasobami czy relacjami z interesariuszami, może skutkować poważnym kryzysem organizacyjnym. W artykule zaprezentowane jest ujęcie teoretyczne koncepcji społecznej odpowiedzialności w kontekście zarządzania ryzykiem.

Słowa kluczowe: społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, ryzyko, ryzyko społeczne, zarządzanie ryzykiem.

1. Wstęp

Spółeczna odpowiedzialność (*Corporate Social Responsibility* – CSR) to w Polsce nadal relatywnie nowe zjawisko. Jednak dzięki wielu inicjatywom podejmowanym przez przedstawicieli sektorów: prywatnego, publicznego i obywatelskiego idea godzenia przez przedsiębiorstwa interesów różnych zainteresowanych stron i działania zgodne z najwyższymi standardami etycznymi staje się coraz powszechniejsze. Niestety, nadal jeszcze wiele podmiotów gospodarczych, angażując się w działalność społecznie odpowiedzialną, nie do końca potrafi znaleźć wspólny punkt odniesienia aktywności społecznej i praktyki biznesowej. Tymczasem społeczna odpowiedzialność rozumiana jako część systemu zarządzania zintegrowana ze strategią biznesową pozwala budować nową jakość przedsiębiorstwa na rynku.

Wzrost oczekiwań i potrzeb ze strony różnych grup interesariuszy rodzi dla organizacji dodatkowe zagrożenia związane z właściwym ich zaspokajaniem przy jednoczesnym dbaniu o własne interesy. Problemy społeczne, z jakimi musi mie-

rzyć się biznes, mogą być związane również z brakiem odpowiedniej kultury organizacyjnej, w której wszyscy uczą się wrażliwości etycznej i środowiskowej.

Ryzyko związane z niespełnieniem oczekiwań społecznych pojawić się może w każdej firmie i na każdym poziomie organizacyjnym. Kompleksowe podejście do kwestii zarządzania sferą pozaekonomiczną, szczególnie w obszarach, gdzie brak działań doprowadzić może do kryzysu, pozwala na bardziej skuteczne radzenie sobie z sytuacjami niepożądanymi. Konieczność zarządzania ryzykiem może być sposobem, dzięki któremu następuje internalizacja zewnętrznych interesów i dostosowywanie ich do wymogów organizacyjnych, na skalę wcześniej niemożliwą¹.

W niniejszym artykule społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw zostanie przedstawiona w kontekście zarządzania ryzykiem, a na tym tle zaprezentowane będzie pojęcie ryzyka społecznego.

2. Jak rozumieć społeczną odpowiedzialność w kontekście zarządzania ryzykiem

Literatura przedmiotu podaje wiele definicji społecznej odpowiedzialności. Dla porządku warto przytoczyć jedną z bardziej znanych, jaką zaproponowała Komisja Europejska. CSR rozumiany jest jako „konceptja, w której przedsiębiorstwa dobrowolnie decydują się wspierać działania na rzecz lepszego społeczeństwa i czystszej środowiska. Społeczna odpowiedzialność jest procesem, który umożliwia zarządzanie relacjami z różnorodnymi grupami interesariuszy mającymi wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstwa”². W przewodniku ISO 26000 odpowiedzialność społeczną definiuje się w kategoriach „odpowiedzialności organizacji za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko, poprzez przejrzyste i etyczne zachowanie, które: przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, włączając zdrowie i dobrobyt społeczeństwa, uwzględnia oczekiwania interesariuszy, jest zgodne z mającym zastosowanie prawem i spójne z międzynarodowymi normami zachowania, jest wprowadzone w całej organizacji i praktykowane w jej działaniach w obrębie jej strefy wpływów”³.

Społeczną odpowiedzialność można postrzegać jako: osiągnięcie zysków (stanowisko skrajne, traktujące społeczną odpowiedzialność jako zobowiązanie do zaspokajania potrzeb jednej grupy interesu – akcjonariuszy/właścicieli), wyjście poza pomnażanie zysków, wyjście poza wymagania ekonomiczne i prawne – działania dobrowolne, zainteresowanie szerszym systemem społecznym, odpowiedzialność w zakresie wielu problemów społecznych lub jako sposób reagowania na oczekiwania

---

¹ J.R. Boatright, *Risk Management and the responsible corporation: How sweeping the invisible hand?*, „Business and Society Review” 2011, Vol. 116, s. 146.

² *Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility Green Paper*, European Commission 2001, http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2001/ke3701590_en.pdf (3.06.2009), s. 5.

³ *Przewodnik po społecznej odpowiedzialności ISO 26000*, 2010.

społeczne⁴. Utożsamia się ją z działalnością filantropijną, wrażliwością etyczną czy otwartością na potrzeby interesariuszy. Jednak z punktu widzenia racjonalności ekonomicznej kluczowe staje się traktowanie społecznej odpowiedzialności jako pewnej praktyki zarządzania. Dla przedsiębiorstw postrzegających koncepcję CSR tylko w kategoriach narzędzia kształtowania wizerunku, jako dobrego sąsiada czy obywatela, który współuczestniczy w życiu lokalnej społeczności, włączenie kwestii społecznych do systemu zarządzania może być trudne. Dlatego też firmy w pierwszej kolejności powinny zwrócić uwagę na swoich interesariuszy, dzięki którym lepiej zrozumieją łączące ich relacje i będą mogły bardziej świadomie i skutecznie kreować swoją politykę odpowiedzialności społecznej. To ich oczekiwaniom i potrzebom starają się sprostać organizacje. Interesariusze, wchodząc z interakcje z przedsiębiorstwami, stają się „nosicielami ryzyka”. Ryzyko to związane jest z inwestowaniem, przez zainteresowane strony, zasobów finansowych, kadrowych czy kapitałowych. Oprócz interesariuszy dobrowolnych (świadomie ryzykujących) istnieje grupa podmiotów, które na skutek realizacji określonych działań podejmowanych przez organizacje gospodarcze stają się częścią łańcucha relacji⁵.

Tradycyjne rozumienie CSR – jako odpowiedzi na oczekiwania społeczne do rozliczania się przedsiębiorstw ze swoich decyzji i działań oraz jako remedium łagodzące ryzyko korporacyjne – można rozpatrywać na trzech poziomach. Poziom pierwszy to odpowiedzialność prawna. W tym znaczeniu jest to zobowiązanie do przestrzegania regulacji wynikających z danego systemu prawnego oraz stosowanie zasad i kodeksów postępowania. Kolejny poziom to odpowiedzialność dobrowolna, czyli wchodzenie przez firmy w rolę dobrego obywatela korporacyjnego, dbającego o dobrostan społeczeństwa. Trzeci poziom, najbardziej złożony, to odpowiedzialność strategiczna związana z tworzeniem wartości i dążeniem do rozwoju zrównoważonego poprzez skuteczność ekonomiczną i środowiskową⁶.

Pytanie, jakie powinny stawiać sobie obecnie przedsiębiorstwa, nie dotyczy tego, czy należy być odpowiedzialnym, przed kim i czy zarządzać swoim ryzykiem, ale tego, jak demonstrować swoją odpowiedzialność i jak zarządzać ryzykiem, by pozostać efektywnym ekonomicznie. Stąd coraz częściej organizacje ustanawiają systemy zarządzania ryzykiem, włączając w nie praktyki społecznie odpowiedzialne⁷. CSR może być środkiem, dzięki któremu firmy redukują swoje ryzyko biznesowe. Przedsiębiorstwa, które stosują proaktywną strategię społecznej odpowie-

---

⁴ A.B. Carroll, *A Three-dimensional conceptual model of corporate performance*, „Academy of Management Review” 1979, Vol. 4, No. 4, s. 499.

⁵ M.B.E. Clarkson, *A Risk Based Model of Stakeholder Theory*, *Proceeding of the Second Toronto Conference on Stakeholder Theory*, Toronto: Centre for Corporate Social Performance and Ethics, University of Toronto 1994.

⁶ R. Sarre, M. Doig, B. Fiedler, *Reducing the risk of corporate irresponsibility: The trend to corporate social responsibility*, „Accounting Forum” 2001, Vol. 25, No. 3, s. 303.

⁷ D. Story, T.J. Price, *Corporate social responsibility and risk management?*, JCC, Summer 2006, Vol. 22, s. 40.

działności do zarządzania takimi obszarami, jak ocena środowiskowa i zarządzanie interesariuszami, starają się przewidywać i redukować potencjalne źródła ryzyka biznesowego, związane np. z potencjalnymi zmianami w regulacjach prawnych, kwestiami dotyczącymi miejsca pracy czy szkodami środowiskowymi⁸.

3. Ryzyko społeczne

Ryzyko to inherentna właściwość każdej aktywności, postrzegana jako prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków czy zajścia zdarzenia niepożądanego. Ryzyko „jest sytuacją, gdy co najmniej jeden z elementów składających się na nią nie jest znany, ale znane jest prawdopodobieństwo jego wystąpienia”⁹. Tradycyjne spojrzenie na zarządzanie ryzykiem skupia się na kredytach i rynku, a tym samym na możliwościach ubezpieczenia się. Jednak złożoność procesów zarządczych powoduje, że ograniczanie ryzyka tylko do wąskich kategorii finansowych jest niewystarczające. Obecnie można mówić np. o ryzyku operacyjnym, strategicznym czy reputacyjnym. Ryzyko operacyjne wiąże się z codziennymi działaniami podejmowanymi przez firmy, ryzyko strategiczne natomiast odnosi się do ryzyka nieosiągnięcia celów strategicznych¹⁰. Związek ryzyka reputacyjnego ze społeczną odpowiedzialnością jest szczególnie bliski. Jednym z motywów, dla jakich przedsiębiorstwa decydują się na wdrożenie zasad CSR, jest chęć poprawy wizerunku i dobra reputacja.

Biorąc pod uwagę wzrastającą wagę celów pozabiznesowych realizowanych w dużej mierze za pośrednictwem społecznej odpowiedzialności, należy dostrzec nowy wymiar ryzyka związany z zarządzaniem relacjami z interesariuszami i zagrożeniami wynikającymi z niezaspokojenia ich potrzeb i oczekiwań. Ryzyko niezgodności z oczekiwaniami społecznymi to „prawdopodobieństwo nieosiągnięcia w danej działalności przewidywanych wyników ekonomicznych, zysków albo niebezpieczeństwo poniesienia strat w wyniku działań łamiących ustalone normy społeczne (w tym prawne), etyczne bądź środowiskowe, jakie są podejmowane przez naczelne kierownictwo lub przez innych zatrudnionych¹¹. Ryzyko społeczne to wynik zagrożenia płynącego ze strony interesariusza, którego dotyczy dana kwestia oraz jego wrażliwości na wpływ¹².

⁸ B.W. Husted, *Risk management, real options and corporate social responsibility*, „Journal of Business Ethics” 2005, Vol. 60, s. 176.

⁹ J. Penc, *Strategie zarządzania. Perspektywiczne myślenie, systemowe działanie*, Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 1999, s. 33.

¹⁰ J.R. Boatright, wyd. cyt., s. 149.

¹¹ Definicja autorki na podstawie W. Smid, *Leksykon menedżera*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000, s. 322.

¹² B. Kytte, J.G. Ruggie, *Corporate Social Responsibility as Risk Management. A Model for Multinationals*, Corporate Social Responsibility Initiative, Working Paper No. 10, John F. Kennedy School of Government, Harvard University, Cambridge MA 2005, s. 8.

Pojawiające się ryzyko jest wynikiem oddziaływania wielu różnych czynników, jak czynniki ekonomiczne, środowiskowe, prawne, kulturowe i osobowe, które determinują sposób zachowania przedsiębiorstwa. Czynniki ekonomiczne to m.in. sposób zarządzania wartością przedsiębiorstwa, polityka inwestycyjna, polityka wynagrodzeń, zarządzanie relacjami z dostawcami i klientami. Do czynników środowiskowych należą przykładowo: dostępność zasobów, katastrofy ekologiczne, zmiany przepisów prawa ochrony środowiska, awarie, sposób produkcji, długość łańcucha dostaw itp. Czynniki prawne to obecność przepisów i szczelność systemu prawnego (np. stopień wykrywalności działań korupcyjnych). Czynniki kulturowe mają wpływ na system wartości i zachowania członków organizacji, a czynniki osobowe determinują indywidualne podejście do kwestii organizacyjnych.

Ryzyko społeczne może pojawić się wewnątrz organizacji, a także być skutkiem działań podejmowanych w otoczeniu zewnętrznym. Wynikać może z nieprawidłowo funkcjonującego systemu zarządzania, braku procedur regulujących kwestie etyczne czy indywidualnego podejścia członków organizacji. Na przykład ryzyko związane z niewłaściwym zarządzaniem relacjami z pracownikami to przede wszystkim sytuacje korupcyjne, oszustwa podatkowe, nieodpowiedzialne inwestycje, lobbing, kumoterstwo/nepotyzm, dyskryminacja, przypadki łamania praw pracowniczych, a także niższa motywacja do pracy czy działanie na niekorzyść firmy. Niezaspokojenie potrzeb i oczekiwań klientów oznacza w skrajnej sytuacji bojkoty konsumenckie. Inne zagrożenia to utrata zaufania do marki, spadek popytu czy wzrost liczby reklamacji.

We współczesnym świecie ryzyko to konsekwencja funkcjonowania w zglobalizowanym środowisku. Operując w krajach rozwijających się, gdzie obowiązują niższe standardy prowadzenia biznesu, przedsiębiorstwa narażone są na ryzyko związane z nieprzebrzeganiem praw człowieka, nadmierną eksploatacją zasobów naturalnych czy innymi nadużyciami – zwłaszcza w sytuacjach, gdy są one głównym ogniwem łańcucha wartości. Dlatego wdrożenie zasad społecznej odpowiedzialności ma służyć redukcji ryzyka. W tym znaczeniu cele społeczne, jakie postawi sobie organizacja, mogą być odpowiedzią na już istniejące ryzyko, jak w przypadku uruchamiania produkcji w krajach rozwijających się, lub być wynikiem działań prewencyjnych i doskonalących.

4. Zarządzanie ryzykiem

Ryzyko można ograniczać, zarządzając nim. Zarządzanie ryzykiem korporacyjnym to „proces dokonywany przez członków zarządu, dyrektorów i innych pracowników, uwzględniony w strategii, stosowany w całym przedsiębiorstwie, mający na celu identyfikację potencjalnych zdarzeń, które mogą mieć wpływ na organizację i zarządzanie ryzykiem oraz zapewnienie odpowiedniego zabezpieczenia dla osiągnięcia celów organizacji”¹³. Na zarządzanie ryzykiem składa się kilka czynności:

---

¹³ *Enterprise Risk Management Framework*, COSO, 2004, s. 2.

- identyfikacja ryzyka – stworzenie katalogu potencjalnych problemów,
- nadanie znaczenia zidentyfikowanym rodzajom ryzyka,
- opracowanie programu zarządzania ryzykiem, określenie granic dopuszczalnego ryzyka,
- ewaluacja i monitoring podejmowanych działań¹⁴.

Identyfikując ryzyko społeczne, wykorzystać można kluczowe obszary społecznej odpowiedzialności zaproponowane w przewodniku ISO 26000. Należą do nich: prawa człowieka, praktyki związane z zatrudnieniem, kwestie dotyczące środowiska, uczciwe praktyki działania, kwestie konsumenckie, zaangażowanie społeczne i rozwój¹⁵.

Zidentyfikowanym rodzajom ryzyka należy nadać odpowiednie znaczenie. Podobnie jak w przypadku zarządzania środowiskowego organizacja w pierwszej kolejności stara się zarządzać znaczącymi aspektami środowiskowymi, tak w przypadku ryzyka społecznego uzasadnione wydaje się nadanie odpowiedniej rangi pojawiającym się zagrożeniom i zarządzanie tymi, które są krytyczne dla przedsiębiorstwa. Istotny dla powodzenia wdrożonych rozwiązań jest system monitoringu i ewaluacji, dzięki któremu będzie można sprawdzić skuteczność zastosowanych środków. W ramach programu zarządzania omawianym rodzajem ryzyka zastosowanie znajdują narzędzia do zarządzania społeczną odpowiedzialnością, np. kodeksy etyczne, polityka *whistleblowing*, procedury czy audyt społeczny. W tabeli 1 przedstawiono kluczowe pytania o charakter i istotę problemów rodzących ryzyko społeczne.

Integrowanie społecznej odpowiedzialności z systemem zarządzania ryzykiem przebiega wieloetapowo. W pierwszej kolejności kwestie społeczne muszą zostać dostrzeżone przez społeczeństwo i media, aby biznes chciał uznać je za problemowe i podjął konkretne działania. Na tym etapie główna odpowiedzialność spoczywa na departamencie odpowiedzialnym za CSR, który zarządza ryzykiem społecznym. Drugi etap to świadome podejmowanie kwestii społecznych w polityce publicznej, wzrost zainteresowania mediów. Reakcją przedsiębiorstw jest włączenie obszaru społecznego do spektrum zainteresowania działu prawnego oraz PR, który wydaje stosowne oświadczenia. Dwa kolejne kroki służą umocnieniu roli zagadnień związanych ze sferą społeczną poprzez działania społeczeństwa obywatelskiego i kampanii medialnych. Dla organizacji biznesowej oznacza to konieczność włączenia w proces decyzyjny menedżerów, którzy dokonują oceny kwestii społecznych pod kątem ryzyka oraz rozpatrują możliwości zmiany w modelu biznesowym, a gdy zachodzi taka potrzeba, zmiany te są wdrażane¹⁶.

---

¹⁴ S. Croft, J. Dalton, *Managing Corporate Reputation: The New Currency*, Thorogood, London 2003, s. 130.

¹⁵ *Przewodnik po społecznej odpowiedzialności ISO 26000*.

¹⁶ B. Kytte, J.G. Ruggie, wyd. cyt., s. 13.

Tabela 1. Kluczowe pytania o charakter i przyczyny problemów społecznych w organizacji

	Kluczowe pytania	Charakterystyka
Problem społeczny	Dlaczego problem się pojawił? Co go wywołało?	Należy zastanowić się nad przyczynami wywołującymi problem, ocenić sytuację w oparciu o dostępne fakty i dowody, co się zdarzyło, że problem wystąpił, co było punktem przełomowym.
	Jaki ma charakter?	Jak można scharakteryzować problem: jest on tymczasowy czy może wystąpić w dłuższej perspektywie; jest wynikiem pojawienia się sytuacji nadzwyczajnej czy dzieje się w toku normalnej działalności przedsiębiorstwa?
	Na kogo wpłynie pojawienie się problemu?	Kto jest interesariuszem problemu, jakie grupy zostaną nim dotknięte?
	Jakie będą konsekwencje problemu dla każdej ze stron?	Czym skutkować będzie pojawienie się problemu dla każdej grupy interesariuszy?
	Co należy zrobić, aby wyeliminować/nie dopuścić do pojawienia się problemu w przyszłości?	Znając przyczynę problemu, można zastanowić się nad sposobem rozwiązania: jakie kroki należy podjąć, jakie zasoby będą potrzebne, jak ma wyglądać wdrożenie i ewaluacja danego rozwiązania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: L.K. Trevino, K.A. Nelson, *Managing Business Ethics, Straight Talk about how to do it Right*, John Wiley & Sons. Inc., New York 2007, s. 103-109.

Zarządzanie ryzykiem korporacyjnym otwiera nowe perspektywy dla rozwoju CSR. Przede wszystkim, dzięki spojrzeniu na ryzyko pod kątem potrzeb i oczekiwań różnych grup interesariuszy, zwiększa się świadomość konieczności uwzględniania społecznej odpowiedzialności w procesach i działaniach organizacji i zarządzania tym obszarem jako obszarem związanym z ryzykiem. Oznacza to, że CSR staje się częścią systemu zarządzania włączoną w strategię, wyrażoną w kulturze organizacyjnej i uwzględnianą w procesie podejmowania decyzji i przestaje być przypadkowym działaniem uzależnionym od dobrej woli i chęci zarządzającego¹⁷.

5. Podsumowanie

Złożoność relacji, jakie zachodzą w świecie biznesu, sprawia, że poszukiwane są coraz to nowe rozwiązania, które z jednej strony będą tłumaczyć wpływ tych relacji, a z drugiej pozwolą skutecznie nimi zarządzać. Wydaje się, że społeczna odpowiedzialność odpowiada na te wyzwania, co więcej, pozwala uporządkować jeszcze jeden wymiar tworzących się związków, jakim jest ryzyko związane z niezaspokojeniem potrzeb i oczekiwań różnych grup interesariuszy. Zarządzanie ryzykiem społecznym i związane z nim wyzwania to dla świata biznesu kolejny impuls do przeorientowania swoich strategii działania i uwzględnienia w nich szerszego spektrum oczekiwań płynących z otoczenia.

¹⁷ J.R. Boatright, wyd. cyt., s. 145-170.

Literatura

- Boatright J.R., *Risk management and the responsible corporation: How sweeping the invisible hand?*, „Business and Society Review” 2001, Vol. 116.
- Carroll A.B., *A Three-dimensional conceptual model of corporate performance*, „Academy of Management Review” 1979, Vol. 4, No. 4.
- Clarkson M.B.E., *A Risk Based Model of Stakeholder Theory*, *Proceeding of the Second Toronto Conference on Stakeholder Theory*, Toronto: Centre for Corporate Social Performance and Ethics, University of Toronto 1994.
- Croft S., Dalton J., *Managing Corporate Reputation: The New Currency*, Thorogood, London 2003, Enterprise Risk Management Framework, COSO, 2004.
- European Commission 2001, *Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility Green Paper*, http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2001/ke3701590_en.pdf (3.06.2009).
- Husted B.W., *Risk management, real options and corporate social responsibility*, „Journal of Business Ethics” 2005, Vol. 60.
- Kytle B., Ruggie J.G., *Corporate social responsibility as risk management. A model for multinationals*, Corporate Social Responsibility Initiative, Working Paper No. 10, John F. Kennedy School of Government, Harvard University, Cambridge MA 2005.
- Mitchell R.K., Agle B.R., Wood D.J., *Toward a theory of stakeholder identification and salience: defining the principle of who and what really counts*, „Academy of Management Review” 1997, Vol. 22, No. 4.
- Penc J., *Strategie zarządzania. Perspektywiczne myślenie, systemowe działanie*, Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 1999.
- Przewodnik po społecznej odpowiedzialności ISO 26000*, 2010.
- Sarre R., Doig M., Fiedler B., *Reducing the risk of corporate irresponsibility: The trend to corporate social responsibility*, „Accounting Forum” 2001, Vol. 25, No. 3.
- Story D., Price T.J., *Corporate social responsibility and risk management?*, JCC Summer 2006, Vol. 22.
- Šmid W., *Leksykon menedżera*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000.
- Trevino L.K., Nelson K.A., *Managing Business Ethics, Straight Talk about How to Do it Right*, Fourth Edition, John Wiley & Sons. Inc., New York 2007.

THE ROLE OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN RISK MANAGEMENT

Summary: The concept of Corporate Social Responsibility is increasingly perceived by the business community as a remedy for emerging organizational problems. There are three main dimensions of social responsibility: economic, social and environmental that might be taken into account when managing an organizational risk. Frauds and deceptions, corruption, organizational pathologies or lack of proactive approach to managing the environmental aspects should be, for firms that are sensitive to social responsibility, a signal for taking preventive or corrective actions in this sphere. There are many cases from business practice that show how the lack of preventive approach on issues such as resources management or stakeholder relationship management can result in serious organizational crisis. The paper presents theoretical approach of the concept of Corporate Social Responsibility in the light of risk management.

Keywords: Corporate Social Responsibility, risk, social risk, risk management.